

Підготовка експертних кадрів із дослідження причин і наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості й у підземних умовах

Ірина Лісовицька

кандидатка технічних наук, доцентка, старша наукова співробітниця відділу з безпеки життєдіяльності, охорони праці та промислової безпеки, лабораторія інженерно-технічних досліджень, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту України, м. Дніпро, Україна; доцентка кафедри охорони праці та цивільної безпеки, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» МОН України, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9599-3492>, e-mail: iryna.lisovytska@gmail.com

Олександр Коновалов

науковий співробітник відділу з безпеки життєдіяльності, охорони праці та промислової безпеки, лабораторія інженерно-технічних досліджень, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту України, м. Дніпро, Україна, e-mail: talvega@ukr.net

Розглянуто проблематику досліджень причин і наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості й у підземних умовах. Актуалізовано питання підвищення ефективності підготовки судових експертів і збільшення їх кількості.

Ключові слова: *гірничотехнічна експертиза; підготовка експерта; вугільна промисловість; гірничорудна й нерудна промисловість.*

Training Forensic Experts in Investigating Causes and Consequences of Emergencies in the Mining Industry and Underground Conditions

Iryna Lisovytska, Oleksandr Konovalov

The paper outlines issues associated with researching the causes and consequences of emergencies in the mining industry and underground conditions. The urgent need to improve the efficiency of forensic experts' training and to increase their number has been demonstrated.

Keywords: *mining engineering examination; forensic expert training; coal industry; mining and non-metallic industry.*

Розвиток гірничої промисловості історично активно відбувався в Донецькій і Луганській областях, тому основним місцем виконання гірничотехнічних експертиз, започаткованих 2002 р. [1], був Донецький науково-дослідний інститут судових експертиз, який фактично припинив свою діяльність у 2014 р. Водночас шахти продовжують працювати, а їхні працівники перебувають у важких небезпечних умовах, тому постійне надходження до науково-дослідних установ м. Дніпро та м. Одеса кримінальних проваджень і цивільних справ за фактом травмування працівників у підземних умовах свідчить про актуальність цього напряму судової експертизи серед фізичних осіб та суб'єктів господарювання.

Перед експертами за спеціальністю 10.15 «Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості та в підземних умовах» постають завдання щодо встановлення необхідних для слідства або суду фактичних обставин і причин виникнення й розвитку надзвичайних подій і спричинених негативних наслідків на підприємствах гірничої промисловості та в підземних умовах, які можуть бути визнані доказами у процесі розслідування кримінальних, цивільних або адміністративних справ.

Недостатність відповідних фахівців за суттєвого збільшення кількості кримінальних проваджень, що надходять до науково-дослідних установ, призводить до подовження строків виконання судових експертиз [2].

Натомість виникає потреба у підвищенні ефективності підготовки судових експертів-гірничотехніків і їхнього професійного рівня з одночасним урахування змін, які відбулися у законодавчих і нормативно-правових актах з охорони праці останніми роки. Для задоволення згаданих вище загальних потреб сьогодні в ДніпроНДІСЕ триває розроблення методичних рекомендацій щодо проведення підготовки судових експертів за спеціальністю 10.15 «Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості та в підземних умовах».

Гірнича промисловість поділяється на галузі видобування корисних копалин, які своєю чергою поділяються за напрямками та способами розроблення родовищ.

Вугільна галузь поділяється на кілька напрямів видобування корисних копалин: кам'яного вугілля, бурого вугілля, торфу, горючого сланцю, кристалогідратів.

Гірничорудна й нерудна галузі також поділяються на кілька напрямів видобування корисних копалин: залізної, марганцевої руди та руд поліметалів, мармуру, гранітів, пісковика, глини, піску, вапна, кам'яної та калійної солі.

Наведені напрями видобування корисних копалин реалізують підземним, відкритим і комбінованим способами за технологіями, які характеризуються видом корисної копалини та пристосуванням до небезпечних і шкідливих техногенних та природних чинників, які спричинені

характеристиками цих корисних копалин під час їх розроблення та збагачування.

Зважаючи на технології розроблення родовищ корисних копалин у вугільно-видобувній і гірничорудній галузях, логічним є висновок, що успішні судово-експертні дослідження надзвичайних подій у різних галузях може проводити судовий експерт на підставі спеціальних знань, який має відповідну спеціальну освіту гірничого інженера за спеціальністю «Підземне (відкрите) розроблення вугільних родовищ» або «Підземне (відкрите) розроблення рудних родовищ» та обізнаний із технологією розроблення й видобування корисних копалин у вугільнодобувній галузі, гірничорудній і нерудній галузях відкритим та підземним способами розроблення корисних копалин [3].

Ураховуючи наведене вище, співробітники ДніпроНДІСЕ (за погодженням секції судової експертизи в галузі безпеки життєдіяльності та охорони праці Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України) започаткували нову експертну спеціальність — «Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у рудній та нерудній галузях», за якою готують пропозиції щодо її реалізації.

Висновки. Нині існує нагальна потреба у фахівцях із досвідом роботи в гірничій і рудній галузях для їх підготовки за спеціальностями

«Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості та в підземних умовах» і «Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у рудній та нерудній галузях».

Перелік джерел посилання

1. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 24.09.2024).
2. Лісовицька І. А., Муха О. А. Кадрове забезпечення гірничотехнічних експертиз. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 100-річ. від дня народж. М. С. Романова (Харків, 17.05.2024). Харків, 2024. С. 151—153. URL: <https://drive.google.com/file/d/1iixsJQVFIYr3-6qJCAIRtYNctCbPxWQS/view> (дата звернення: 24.09.2024).
3. Коновалов О. Д. Спеціальні знання та компетенція судового експерта-гірничотехніка. *Криміналістика і судова експертиза*. 2024. Вип. 69. С. 463—475. DOI: 10.33994/kndise.2024.69.44 (дата звернення: 24.09.2024).